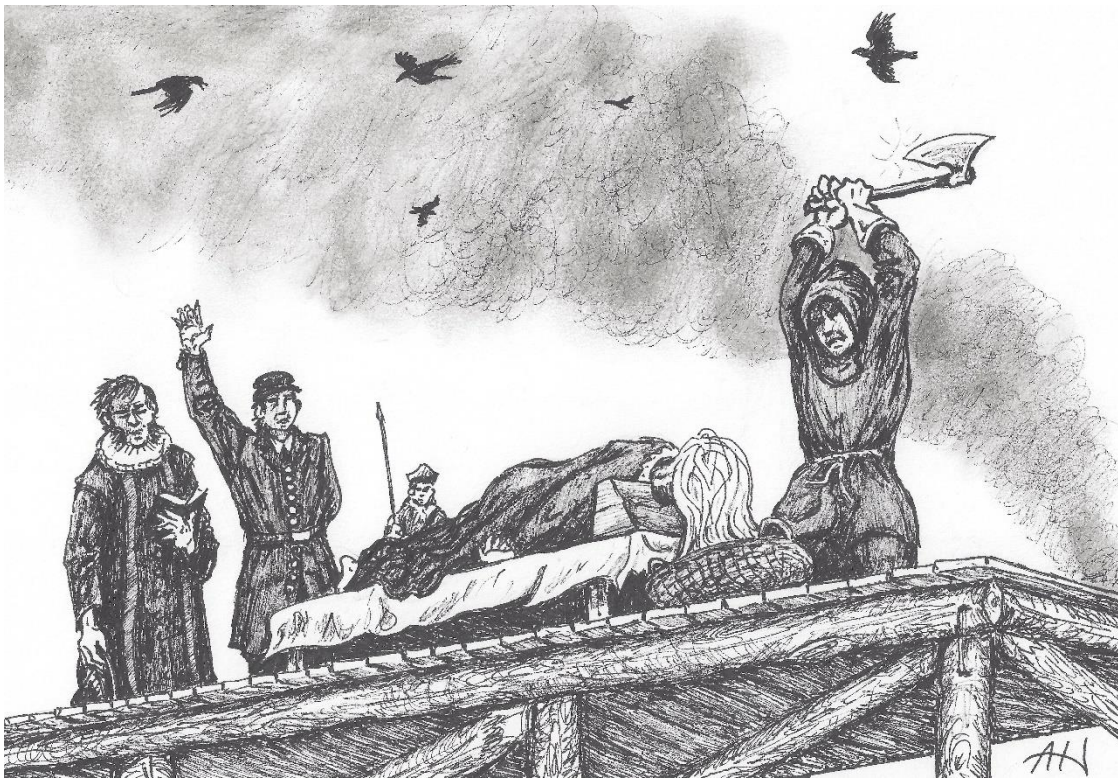

1750 Langøra - en ulykke for Stjørdal?

Etter noen ubarmhjertige måneder kom dagen. Det var et langt tog som beveget seg sakte utover Langøra. Parelius hadde bestemt at årets konfirmantkull skulle bivåne det hele. Først gikk lensmann Friis og andre fra øvrigheta. Deretter Parelius og de geistlige. Så kom Ingeborg og John med fullt av voktere på hver side. Ingeborg sang kontinuerlig salmer. Deretter kom konfirmantene, mor Gundborg og annen slekt. Til slutt et tog av beordrede tilskuere. Det var en rekke med steinansikter, ledet av det mørke sinns menn. De beveget seg meget sakte i vårsola. Trærne stod nakne. Det rusket litt i fjorårgresset. Sjøen lå blank og stille. Plutselig fløy en liten flokk med hvite måker opp og over følget. Dette var fugler som ikke var vanlige oppe i fjellbygda, så Ingeborg undret seg: "*Hvilke fugler er det ?*" - "*Det er de gode engler som skal bære deg hjem til Abrahams skjød*", svarte Parelius. Det flammet godt fra et kjempestort bål ved strandkanten. På skafottet stod skarpretter Johan Casper Øhlsen. Han var iført røde klær fra topp til tå, blodets farger, men på hendene hadde han hvite hansker. Kanskje en symbolikk fra Pontius Pilatus. Han var meget nervøs. Han hadde en jobb å utføre, en jobb for at de mørke makters syndetro skulle seire. Rundt bålet sprang "rakkaren", som var alle onde makters redskap. Han hadde som jobb å gjelde alle dyr i bygda, drepe og fjerne det

øvrigheta bestemte. Han satte opp galger, parterte likene, satte hodene på staker og brente likskrottene. Han gjorde det ingen andre ville. De voksne skremte sine unger med "rakkaren". Han var den laveste av de lave på den sosiale rangstigen. Ingeborg var den første som ble ført opp på skafottet. Hun hadde frabedt seg bind for øynene. Alle samlet seg rundt. Mor Gundborg lå på kne og ba stilletende om tilgivelse. Det eneste som hørtes var Ingeborg som ba om at det ikke måtte søles på hennes lange lyse hår. Det var meget vakkert. Med rak rygg og høy verdighet gikk hun frivillig bort til blokka. Deretter la hun rolig hodet ned. Johan Casper Øhlsen løftet den store øksa, Parelius messet og bad om tilgivelse på sin måte, men for hvem? Lensmann Friis ga sitt tegn, og øksa falt tungt ned. Ingeborgs kropp gjorde noen små rykk. Hodet ble liggende i en stor kurv foran blokken med gullhåret lett blafrende. Ingeborg Larsdatters liv var slutt, 31 år gammel. Et offer for de mørke sinn. De hvite fuglene var

forsvunnet. John ble så meget kjempende, motstridig og med liten verdighet ført opp på skafottet. I stor gråt ble hodet hans tvunget ned på blokken. Ei gedigen svart kråke fløy skrikende over tilskuerne. Det siste han kjente var varmen av blodet fra Ingeborgs hals.

Dette er slutten på fortellingen om Ingeborg Klokkhaugens skjebne i 1750. Du kan lese hele kapitlet om Ingeborg Klokkhaugen i *Stjørdalens krønike*, bind 21, side 33. La dette være et vitnesbyrd om en side av Langøras historiske betydning.

For fem tusen år siden lå hele Stjørdal sentrum, slik vi kjenner det i dag, under vann. Hele Torgkvartalet ville ha vært under vann. Det var vann fra Kvislabakken, sørover som dekket hele Lånke og østover til Kongshaugen. Etter hvert som fjorden trakk seg tilbake og landet hevet seg, kjempet Stjørdalselva en kamp med seg selv for å komme ut i fjorden. Trolig kan en vise til minst 11 ulike elveløp, i slynger og svinger fra Hofstad mot Værnes kirke. I vikingtiden var Langøra fortsatt under vann, og ca. år 1500 - begynte dagens form å gjøre seg gjeldende. Sentrum i Stjørdalens utløp forandret seg deretter, og flyttet seg i en ring fra Husby, Mæle, Værnes, Sandferhus og til Halsøkryset. Dagens sentrum i Stjørdal er av nyere dato og begynte ikke å ta form før på midten av 1800-tallet. Og alt dette skyldtes «ho mor»:

Stjørdalselva. Stjørdal, lengst inne i Trondheimsfjorden, var det naturlige senter og ble ifølge professor Kalle Sognnes trolig vikingtidens sentrum i Uttrøndelag. Men så var det «ho mor» igjen da. Hun var som en stor flod, med yrende liv og store båter som beveget seg langt oppover dalen. Men etter hvert gravde hun både dypere og skiftet retning, nordover - og landskapet startet å heve seg ytterligere og en sandbanke kom frem. Langøra ble født i form av en voksende sanddyne og forhindret direkte innseiling fra Billedtholmen. Alt ble forandret. Ferdselen og mulighetene mindre. Det politiske og kulturelle tyngdepunktet forflyttet seg derfor fra en os til en annen os, fra Stjørdalselva til Nidaros og Nidelva. Slik ble Trondheim derfor byen og ikke Stjørdal. Sagt på en annen måte. Langøra ble en ulykke for Stjørdal og årsaken til at Trondheim ble en by, slik Kaare Berg analyserer det hele i sin utmerkede bok fra 1995: «*Stjørdal - fra strandsted til storsamfunn*».

Det er flere «ulykker» knyttet opp mot Langøra. Først et stort antall drukninger. Og da ikke som følge av fornøyelse og bading, men av et nødvendig ledd innen «matauk» og overlevelse. Langøra ble et anker på riksveg 1 - hit, men ikke lengere, så over i lett båter for å komme i land ved kaia i Halsøkryset. Flere tragiske hvelv etter en bytur. Mange som bodde på det vi i dag kaller Værnesmoen, hadde også sine fiskebåter og bruk ute på Langøra. Men det som gir størst inntrykk, er alle kvinnene som druknet på sin vei fra Langøras vestbredde og over Stjørdalselva. Da en storm hadde gitt seg, var det kvinnfolket sin jobb å ta seg ut på Langøra og samle inn rekved. Og de bar tungt, stygg tungt. Den variable isen på Stjørdalselva var

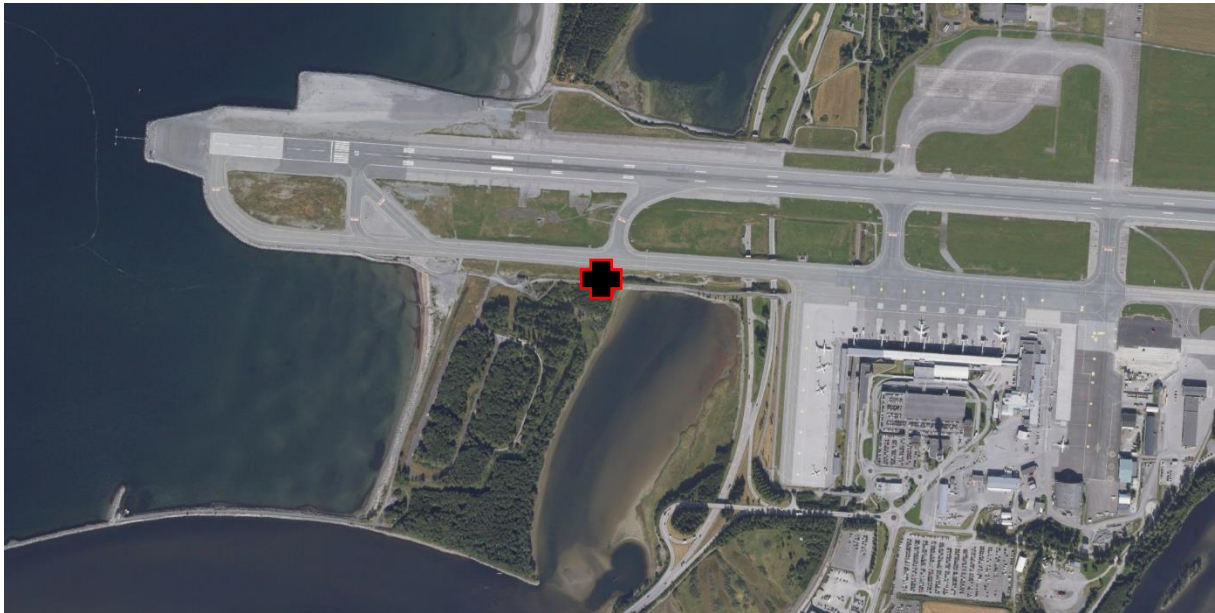
utrygg der den bestod av blandingsvann mellom salt- og ferskvann, påvirket i sin tur av flo og fjære. Kvinnene var lette og fotrappe på veien ut, men hjem igjen var de mangfoldige kilo tyngre med ei stor bør på ryggen. De gikk igjennom isen. Resultatet ble ei ny bør, denne gangen for enkemannen som satt igjen med en stor ungeflokk på en fattigslig Værnesplass. Ungene ble spredt utover bygda.

Når jeg har valgt året 1750 i *headingen* som en indikator for noen linjer om Langøra, er det fordi dette med stor sannsynlighet var siste året i fredstid at Langøra ble åsted for et makabert skue - som en henrettelse var før i tiden. Langøra er nemlig kjent som retterstedet for Værnesregionen. Hendelsen som lå bak rettergangen, og påfølgende eksekusjon, er trolig det som har overlevd i hukommelsen hos allmuen godt hjulpet til gjennom dokumentasjon i form av bevarte rettsprotokoller. Går vi tilbake til oldtiden kunne en henrettelse være en form for tilfredsstillende underholdning. Ref. Romertiden og Colosseum. Men selv i nyere tid i vårt eget land kunne en henrettelse være en slags form for beordring av tilskuere. Makta ville kanskje lette på sin samvittighet og gjøre allmuen medskyldig?

Ingen kan med sikkerhet gjengi de som har blitt henrettet i vår region. Tidligere var det slik at avstraffelsen skulle skje der forbrytelsen hadde funnet sted. Men så kom det en kristen rett som tilsa at grove forbrytere eller de som hadde tatt sitt eget liv, skulle gravlegges «*der hvor sjø og grønn torv møtes*». Dermed kom trolig Langøra inn i bildet. Dette til tross, er det sikkert mørketall. En kan legge merke til at kilder ofte mikser mellom bruk av øks og sverd hva gjelder bøddelens redskap. En kan se skrevet at enkelte kvinner har blitt henrettet med sverd. Det er trolig feil. Det skal være øks, da sverd var forbeholdt offiserer og personer av høyere rang.

Retterstedet var ute på Langøra i form av en haug, trolig bygget for formålet. Den lå øst av plassen Øisvedjan mellom store og lille Øiskogen. Øisvedjan var en husmannsplass under Øien, og trolig etablert av Eystein Øien. Plassen var øde i 1801. Men i 1837 bor Hans Langøren der, men blir raskt igjen øde fram til 1882. Senere kom en familie Brandsletten, som hadde plassen ved århundreskiftet.

 = *Henrettelsesstedet*

Med stor sannsynlighet, er de nevnt i kolonnen nedenfor her, storparten av de som ble henrettet på Langøra gjennom halshugging. (Dølgsmål: føder i det skjulte og tar livet av barnet. Sågar å hevde at barnet var dødfødt hjalp ikke dersom en skjulte det).

Ref	Dato	Navn	Dømt for	Mrk
1	1614	Henrik Meraker	Trolldom	Bind 1, side 74
2	1652	Lars Iversen Saltøen	Mord	Bind 1, side 74
3	1653	Marit Olsdtr	Dølgsmål	Bind 2, side 79
4	1663.09.27	Esten Torstensen	Mord	Bind 1, side 74
5	1714	Kirsten Andersdtr Sorte	Dølgsmål	Bind 1, side 75
6	1727	Mali Rollaugsdatter	Dølgsmål	Bind 1, side 110
7	1731.02.16	Gjertrud Andersdtr Leksen	Dølgsmål	Bind 2, side 79
8	1750.03.17	Ingeborg Klokkhaugen	Dølgsmål	Bind 21, side 33
9	1750.03.17	John Pedersøn Ytterøien	Dølgsmål	Bind 21, side 33

Langøra er i dag også et firma på Stjørdal: *Langøra kaffebrenneri*

<https://www.langorakaffe.no/>. Faktisk et solid og godt merkenavn. Nå var det trolig ingen som ble brent på Langøra som heks, men Langøras historie vitner om at naturen tukler en ikke med, da kan avstraffelsen bli stor. Langøra gjenspeiler en naturlig renhet, styrke og kraft basert på kyndig omgang og kvalitet. I dag er Langøra selve garantisten for vår sikkerhet. Kanskje er det Langøra som holder tilbake et eventuelt resultat av spådommen til Sibylle om at hele Værnesplataet en dag skal skli ut i Trondheimsfjorden. Husk det er 13 meter i høydeforskjell vestover mellom endene på rullebanen på Værnes. Det er meget bratt, mest en utforbakke, men grunnet tre kilometers lengde vil ikke det menneskelig øye registrere det. Fjorden utenfor stuper raskt ned mot 80 meters dybde, og jordsmonnet i Trøndelag er full av

leire. En dag med kraftig regnskyll, forsvinner saltet og da.....jeg vet hvilken dato Sibylle antyder at Værnes og hele Stjørdal skal forsvinne!